

Яновицька Г. Б.,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

СПОЖИВАЧ-ЗАМОВНИК ЯК СТОРОНА ДОГОВОРУ КОНСАЛТИНГУ

Анотація. Договір консалтингу є одним із непоіменованих договорів, який має достатнє практичне застосування. Він є різновидом надання професійних послуг. Сторонами є замовник та виконавець. Якщо договір консалтингу укладається для власних особистих потреб замовника, то він характеризується як споживчий договір.

Ключові слова: договір, консалтинг, послуги, споживач, права та обов'язки.

Постановка проблеми. Цивільний кодекс не містить правової регламентації договору про надання консалтингових послуг. Однак принцип свободи договору надає сторонам право самостійно врегулювати ті відносини, які не визначені в цивільному законодавстві, а також відійти від його положень, крім випадків, коли обов'язкове застосування актів цивільного законодавства прямо передбачено чи прямо впливає зі змісту й суті відносин між сторонами.

Окремі питання, пов'язані з аналізом консалтингових правовідносин, висвітлені у працях Дрозової Н.В., Кузнецової Н.С., Слободян О.А., Ханик-Посполітак Р.Ю., Федорченко Н.В., Шаркової Г.Ю.

Метою статті є визначення правового статусу замовника-споживача консалтингових послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із непоіменованих договорів щодо надання послуг консультативного характеру є договір надання консалтингових послуг. Консалтинг (англ. consulting – консультування) – діяльність з консультування керівників, управлінців з широкого кола питань у сфері фінансової, комерційної, юридичної, технологічної, технічної, експертної діяльності [1, с. 132]. Мета консалтингу – допомогти системі управління (менеджменту) в досягненні заявлених цілей. Іншими словами: консалтинг – це консультування з широкого кола питань у сфері фінансової, юридичної, технологічної, технічної, експертної діяльності, що надається зовнішніми консультантами, для рішень тієї чи іншої проблеми. Доцільно розглядати правовідносини як різновид професійних послуг (зазвичай платних), які надаються корпоративним клієнтам з метою покращення якості та прибутковості їх діяльності. Найчастіше консалтинговий бізнес передбачає дослідження діяльності клієнта, визначення тенденцій розвитку і застосування інновацій у науково-технічній сфері, менеджменті та фінансах з урахуванням матеріальних аспектів та характерних особливостей діяльності клієнта. Також це послуги з консультування підприємств виробничої і комерційної сфери, а також споживачів у широкому спектрі економічних, фінансових, управлінських питань, а крім того, з питань відкриття та офіційної реєстрації підприємств, аналізу і прогнозування ринку товарів і послуг, набору штату.

Відповідно до класифікації Європейського довідника консультантів існує 84 види консалтингових послуг, об'єднаних у 8 найголовніших груп:

1. Загальне управління (визначення ефективності системи управління, оцінка бізнесу, управління нововведеннями, визначення конкурентоспроможності / вивчення кон'юнктури ринку, міжнародне управління тощо).

2. Адміністрування (аналіз роботи канцелярії, розміщення і переміщення відділів, управління офісом тощо).

3. Фінансове управління (системи обліку, оцінка капітальних витрат, оборот фірми, зниження собівартості, неплатоспроможність (банкрутство) тощо).

4. Управління кадрами (професійний рух і скорочення штатів, культура корпорації, рівні можливості, здоров'я та безпека тощо).

5. Маркетинг (реклама і сприяння збуту, корпоративний образ і відносини з громадськістю, післяпродажне обслуговування замовників, дизайн, ціноутворення тощо).

6. Виробництво (використання обладнання та його технічне обслуговування, промисловий інжиніринг, переробка матеріалів, регулювання внутрішнього розподілу матеріалів, конструювання й удосконалювання продукції тощо).

7. Інформаційна технологія (застосування комп'ютерів в аудиті й оцінці, електронна видавнича діяльність, адміністративні інформаційні системи тощо).

8. Спеціалізовані послуги (навчальне консультування, консалтинг з управління електроенергетикою, інженерний консалтинг, юридичний консалтинг, консалтинг з телекомунікацій тощо) [2].

Як вбачається, спектр консалтингових послуг в Україні є досить великим. Надання консультаційних послуг можливе в кожній сфері діяльності. На жаль, цей договір не має правового регулювання.

Зростання різновидів консультаційних послуг призводить до необхідності формування механізму цивільно-правового регулювання відносин з надання послуг споживачам. Універсальним регулятором правовідносин із надання послуг фінансового консалтингу є цивільно-правовий договір, де головним критерієм розмежування цього договору від суміжних договорів є предмет – фінансово-консалтингова послуга. Українська цивілістика не дослідила правову природу цієї послуги, досі не визначено головні риси, завдяки яким її можна відмежувати від суміжних послуг [3, с. 143]. Шаркова Г.Ю. зазначає, що за договором консалтингу як різновидом договору платного надання послуг, одна сторона – виконавець зобов'язується здійснити для іншої сторони – замовника фактичну діяльність зі створення та передачі обумовленої сторонами інформації для вирішення конкретних проблем підприємницької діяльності за-

мовника, що використовується у процесі її здійснення, а замовник зобов'язаний прийняти та оплатити її [4, с. 48].

На нашу думку, не має достатньо практичних підстав вважати, що цей договір укладають лише суб'єкти підприємницької діяльності. Якщо замовник послуг замовляє або має намір замовити послуги для власних особистих потреб, то на ці правовідносини поширюється законодавство про захист прав споживачів.

Істотними умовами цього договору є предмет, ціна і строк його дії. Предметом може виступати сукупність інформації, пропозиції відносно вдосконалення, рекомендації щодо діяльності замовника (споживача). Вважаємо, що консалтингова і консультативна послуга є взаємозамінними поняттями. Консультативна послуга в якості об'єкта регулювання, як і будь-яка інша послуга, включає в себе всі ознаки, притаманні інформаційній та послугі взагалі, а саме: фактичне здійснення, юридична дозволеність (правомірність), неосаяжність, складність обумовлення та невід'ємність від джерела надання послуг, синхронність надання та отримання послуг, їхня нестабільність (останні дві групи властивостей можна об'єднати поняттям моментального використання послуг), нестійкість якості та неможливість її визначення, в тому числі складність виявлення критеріїв якості. Консультативні послуги відносяться до змішаного виду послуг, оскільки дані зобов'язання поєднують елементи юридичних та фактичних послуг. Наприклад, до юридичних послуг можна віднести оформлення документів консультантом, які необхідні для здійснення підприємницької діяльності під час надання консалтингових послуг, та фактичні послуги, які можуть виражатися, наприклад, у перевірці статутних документів під час здійснення тієї ж діяльності [4, с. 47].

Договір є оплатним. Допускаються різні форми оплати. Наприклад: 1) погодинна оплата; 2) фіксована оплата; 3) відсоток вартості об'єкта консультування або отриманого результату; 4) комбінована оплата. Це залежить від виду послуг і, звичайно, за узгодженням між сторонами.

Основними ознаками договору консалтингу є: 1) специфічний предмет (консультативна послуга); 2) результат консалтингової послуги – інтелектуальна, творча діяльність виконавця; 3) виконавцем завжди є суб'єкт підприємницької діяльності; 4) особисте виконання договору.

Договір має консенсуальний характер, тому вважається укладеним з моменту досягнення згоди щодо всіх істотних умов у належній формі.

Виконавець має бути зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності. Важливим є те, що для надання послуг консалтингу не потрібна ліцензія. Однак це правило не поширюється на послуги щодо оцінки майна. До основних прав та обов'язків сторін можна віднести наступні.

Основні обов'язки виконавця: 1) надання консалтингових послуг за завданням замовника (проектом) та передання одержаних результатів у погоджений договором строк; 2) надання послуги особисто; 3) утримуватися від розголошення відомостей, які можуть становити комерційну таємницю; 4) надати якісну консалтингову послугу.

До основних прав виконавця відносяться наступні: 1) виконавець має право вимагати від замовника прийняти надану послугу та оплатити її; 2) має право з дозволу замовника залучати до виконання проекту (завдання) інших спеціалістів-консультантів; 3) має право залучати до виконання завдання пра-

цівників замовника, які володіють інформацією, що необхідна для виконання проекту; 4) має право особистого доступу до інформації, яка для нього становить професійний інтерес для виконання договору; 5) має право на збір інформації та підготовки її в зручній для виконавця формі; 6) має право на забезпечення матеріальних умов для роботи (приміщення, обладнання, копіювання, друк матеріалів тощо); 7) має право на одержання гонорару; 8) має право вимагати навчання персоналу новим методам роботи, якщо цього потребує виконання договору.

Обов'язки замовника (споживача): 1) забезпечення виконавця необхідною достовірною та повною інформацією; 2) чітке визначення тематики поставленої проблеми перед виконавцем в обумовлений строк, якщо це зазначено в договорі; 3) оформлення завдання (проекту), котре, як правило, розробляється і підписується ще до укладення договору та має містити визначення основних параметрів очікуваних корисних результатів; 4) оплата консалтингових послуг; 5) прийняття наданої послуги.

Права замовника (споживача): 1) вимагати передання результатів наданої консалтингової послуги; 2) надавати виконавцю інформацію, яка йому стала відома після укладення договору; 3) отримати інформацію про хід надання послуги від виконавця на будь-якому етапі консалтингового процесу.

Права виконавця: 1) вимагати від замовника прийняти виконану роботу та оплатити її; 2) залучати до виконання проекту (завдання) інших спеціалістів-консультантів, з дозволу замовника; 3) залучати до виконання завдання працівників замовника, які володіють необхідною інформацією, потрібною для виконання договору консалтингу; 4) особисто мати доступ до інформації, яка для нього становить професійний інтерес для виконання робіт; 5) на збір інформації в зручній для виконавця формі; 6) право на забезпечення матеріальних умов для роботи (приміщення, обладнання, копіювання, друк матеріалів та ін.); 7) вимагати навчання персоналу новим методам роботи, якщо цього потребує виконання договору консалтингу.

Висновки. Положення про порядок організації та проведення конкурсів на право виконання консалтингових (консультативних, аудиторських, юридичних та оціночних) послуг, що затверджене наказом Національного агентства України з управління державними корпоративними правами [5], здебільшого враховує специфіку правовідносин у сфері надання правових послуг. Враховуючи практичну значимість консалтингових договорів, широкий спектр застосування і прогалини правового регулювання, виникає необхідність їх закріплення в національному законодавстві. Доцільно визначити: місце консалтингових договорів у системі надання послуг, порядок укладення та основні структурні елементи (сторони, істотні умови, права та обов'язки сторін тощо).

Література:

1. Новітній англо-український, українсько-англійський словник. Харків: ВАТ «Харківська книжкова фабрика ім. М.В. Фрунзе», 2005. 960 с.
2. European Directory of Management Consultants. London: FEACON-AP Information services, 1995. 1021 p.
3. Слободян О.А. Правова модель фінансового консультування. Вісник Вищої ради юстиції. 2013. № 2 (14). С. 139-148.
4. Шаркова Г.Ю. До питання щодо визначення поняття договору консалтингу. Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. 2009. Вип. 8. С. 46-49.

5. Положення про порядок організації та проведення конкурсів на право виконання консалтингових (консультаційних, аудиторських, юридичних та оціночних) послуг: Наказ, Національне агентство України з управління державними корпоративними правами від 15.07.99 р. № 131. База даних «Законодавство України». URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.04.2018).

Яновицка Г. Б. Потребитель-заказчик как сторона договора консалтинга

Аннотация. Договор консалтинга является одним из непоименованных договоров, который имеет достаточное практическое применение. Он является разновидностью предоставления профессиональных услуг. Сторонами являются заказчик и исполнитель. Если договор консалтин-

га заключается для личных потребностей заказчика, то он характеризуется как потребительский договор.

Ключевые слова: договор, консалтинг, услуги, потребитель, права и обязанности.

Yanovytska G. Consumer-Customer as a Party in the Consulting Agreement

Summary. The consulting agreement is one of the unnamed contracts, which has sufficient practical application. It is a type of professional services. The customer and the contractor are the parties of an agreement. If the consulting agreement concludes for the personal needs of the customer, it takes features of a consumer contract.

Key words: contract, consulting, services, consumer, rights and obligations.